

Peti András

Az erdélyi magyarok geopolitikai-geostratégiai helyzete és jövőképe a 21. században

The 21st-Century Geopolitical and Geostrategic Situation and Future Vision of Hungarians in Transylvania

ÖSSZEFOGLALÁS

Az erdélyi magyarok geopolitikai elemzése szervesen összefügg történelmi múltjával és jelenével, valamint földrajzi stratégiai elhelyezkedésével. Igazi kihívás megjósolni, milyen módon sikerül ennek a térségnek kihasználni földrajzi és politikai stratégiai helyzetét, és győzteséivé válni a globalizálódó világnak. Az elmúlt évtizedekben a tudományos szakmai viták során egyértelművé vált, hogy a világ globalizációs folyamatában felértékelődött a területi elhelyezkedés. Jelen tanulmány célja Erdély földrajzi, történelmi, demográfiai, közgazdasági és jogi keresztmetszetének elkészítése, kitérve a statisztikai régiók eltérő jellemvonásaira, a tömbben vagy szórványban élő magyarlakta területek önkormányzatainak költségvetési lehetőségeire, az elemzett adatok alapján

egy jövőkép felvázolása, amely lehetőséget biztosíthat az adottságok, erőforrások és stratégiai pozíció kihasználásának konzolidálásához.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: H72, J11, J15, O2, O3, R58

Kulcsszavak: Erdély, erdélyi magyarok, geopolitika, geostratégia, jövőkép

SUMMARY

An analysis of the geopolitics of Hungarians in Transylvania is closely interrelated with their history, current situation and strategic geographical location. It is a real challenge to predict how this region will be able to take advantage of its strategic geographical and political status and come out as a winner in the globalized world. In the

PETI ANDRÁS PhD-hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola (Peti.Andras@hallg.uni-nke.hu).

course of the scientific debates of the past few decades, it has become obvious that geographical location has been appreciating in the process of globalisation. The aims of the study include giving a cross-sectional view of Transylvania's geographical, historical, demographic, economic and legal situation, with special focus on the characteristic differences between territorial units and on the budget resources available for local governments in the areas inhabited by Hungarian ethnic groups, and, based on the analysed data, outlining a future vision that could offer the possibility to consolidate use of the resources and the strategic position.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: H72, J11, J15, O2, O3, R58

Keywords: Transylvania, Hungarians in Transylvania, geopolitics, geostrategy, future vision

BEVEZETÉS

Egy régió, így Erdély politikai, gazdasági helyzetének elemzéséhez szükséges az adott ország történelmét és földrajzát is megismerni (Kaplan, 2013:8). A Kárpát-medence által körülhatárolt térség, azon belül Erdély szerepe „geopolitikai szempontból azért is fontos, mert egyszerre helyezkedik el az Új Selyemút nyugati kapujában, a baden-würtembergi, a bajor, a lombardiai technológiai közép vállalkozásokra épülő térség keleti kapujában és a római borostyánút közepén, ott, ahol ma a közép-európai autóiipari központok találhatóak” (Csizmadia, 2016:181). Erdélyt lehet „geográfiai fogalomként” említeni, viszont nem lehet elkülöníteni „gazdag és hosszú múltú politikai tartalmától” (Révai Nagy Lexikona, 1991:587). A földrajzi körülhatárolás mellett ne feledkezzünk meg az érzelmi kötődésről sem, amely Erdélyt „minden magyarok szerelme kertje” (Szabó, 1999:146) által jellemez, vagy ahogy Arany János jellemzi szülőföldjét, „azon a határon fekszik, hol a hegyekből le-

vándorló folyók és patakok meglassúdnak, szétfolynak a tájon és fölissza őket a rét” (Szabó, 1999:131). Hasonlóképpen, Erdély „történeti tájegységnek” is tekinthető, mint „a Duna-táji gazdaság-társadalmi fejlődés sajátos problémaegyüttese” (Pach, 1988:21).

Az idők folyamán Erdély kisebb vagy nagyobb területet foglalt magában, a Partium, a Tokaj uradalma, Szabolcs, Bereg, Szatmár, Ugocsa, Zemplén, Borsod és Abaúj vármegyéket is beleértve (Egyed, 2006:86). Tágabb értelemben pedig Erdélyhez tartozik a Máramaros és a Bánság is. Etnogeográfiai szempontból meghatározva, „erősen átmeneti vidék”, „a magyar és román lakosság hagyományos műveltsége összefonódásának” helyszíne (Gunda, 1988:39). De tekinthetjük a történeti statisztika vagy történeti szociológia szempontjából (Csetri-Imreh, 1980:9), belső Erdély, Partium, székely és szász székek, Nyugat-Erdély, Máramaros és a Bánság adóösszeírásainak megfelelően (Csetri-Imreh, 1980:15).

Az előző szempontokat is figyelembe véve, a jelenkornak megfelelő, általánosan elfogadott szabályrendszer alapján tűnik célszerűnek Erdély földrajzi-politikai határait meghúzni. Az Európai Unió által kidolgozott, a statisztikai célú területi egységek lajstromának¹ megfelelően, a geopolitikai szempontból, Erdély körülhatárolásához a NUTS osztályozást vettük alapul. A felosztás alapján a NUTS1 Makrorégió 2, NUTS2 (Északnyugati és Központi régió, illetve Nyugati régió) és a NUTS1 Makrorégió 4, NUTS2 (Nyugati régió) képezi Erdélyt. Így a NUTS3 besorolás szerint Erdély a következő 16 megyét foglalja magában: Bihar, Beszterce-Naszód, Kolozs, Máramaros, Szatmár, Szilágy, Fehér, Brassó, Kovászna, Hargita, Maros, Szeben, Arad, Krassó-Szörény, Hunyad és Temes.

ERDÉLY DEMOGRÁFIAI ADATAI

Az erdélyi magyarok geopolitikai helyzetének értelmezéséhez az általános romániai helyzetből szükséges kiindulni, valamint

hasznos a Magyarországgal kapcsolatos adatokkal való összehasonlítás. A demográfiai adatok alaposabb elemzése megköveteli, hogy ne csak az elmúlt húsz év népszámlálásaira szorítkozunk, hanem az elemzést kiterjesszük az utóbbi hetven év alatt bekövetkezett változásokra is (1. táblázat).

A második világháború után megkezdődött a lakosság gyarapodása, és ez nagyjából jellemző volt mindkét országra az 1989-es politikai fordulatig. Azonban Magyarországon és Erdélyben a magyar lakosság száma már a fordulat előtt elkezdett csökkenni. Azóta folyamatosan apad a lakosság mindkét országban, illetve Erdélyben is, figyelembe véve a 2019. január 1. adatot is. A legutóbbi, 2011-es hivatalos népszámlálási adatok alapján, a legnagyobb magyar nemzetiségű lakossággal rendelkező erdélyi települések

a következők voltak, abszolút számokban és a település összlakosságához mért arányában (2. táblázat).

ERDÉLY REGIONÁLIS FELOSZTÁSA

Ahhoz, hogy az erdélyi magyarság helyzetét jobban megismerhessük, lényeges földrajzi szempontból figyelembe venni az egyes fejlesztési régiók sajátosságait, eltérő történelmi fejlődésüket, valamint a magyar lakosság urbanizációs koncentrációját, elsősorban a városokra összpontosítva. Romániában 2004-ben nyolc fejlesztési régiót jelöltek ki,⁵ ezen belül három régió alkotja Erdélyt, a NUTS2 szintű területi besorolás szerint. Azonban az újonnan kialakított régiók központjainak kijelölésénél csak részben vették figyelembe az egyes városok I. szintű, or-

1. táblázat: Románia és Magyarország népessége, és Erdély etnikumai

Népszámlálás éve (Románia/Magyarország)	Románia ²		Magyarország ³	
	Ebből: Erdély ⁴			
	Román etnikum	Magyar etnikum		
1948/1949	15 872 624	5 735 015	9 205 000	
1956/1960	17 489 450	4 041 156	1 558 254	9 961 000
1966/1970	19 103 163	4 559 432	1 597 438	10 301 000
1977/1980	21 559 910	5 203 846	1 691 048	10 709 463
1992/1990	23 286 794	5 684 142	1 603 923	10 374 823
2002/2001	22 628 665	5 393 552	1 415 718	10 198 315
2011	20 121 641	4 794 577	1 216 666	9 937 628
2019. január 1.	19 405 000	n. a.		9 772 756

Forrás: Saját szerkesztés

2. táblázat: A legnagyobb magyar nemzetiségű lakosú települések (2011)

Város	Lakosság összesen	Magyar lakosság	A magyar lakosság aránya
Marosvásárhely	134 290	57 532	42,84%
Kolozsvár	324 576	49 565	15,27%
Nagyvárad	196 367	45 305	23,07%
Sepsiszentgyörgy	56 006	41 233	73,62%
Szatmárnémeti	102 411	35 441	34,60%

Forrás: Saját szerkesztés

szágos jelentőségű, európai szintű befolyási lehetőségét. Így például a Központi régió központja nem Brassó, hanem Gyulafehérvár lett, ezzel szemben az Északnyugati régióban Kolozsvárt, illetve a Nyugati régióban Temesvárt jelölték ki.

A törvényben rögzített regionális fejlesztési program egyik fontos célkitűzése, hogy hozzájáruljon a különböző régiók közötti különbségek csökkentéséhez, amelyek történelmi, földrajzi, gazdasági, társadalmi és politikai okok miatt alakultak ki. Románia kormánya 2008-ban⁶ meghatározta azokat a városokat, amelyek kiemelten és elsődlegesen részesülnek fejlesztésekből az uniós és országos finanszírozású programok keretében. A jogszabály két kategóriát különböztet meg: fejlesztési pólus, idetartozik Brassó, Kolozsvár és Temesvár, valamint városi fejlesztési pólus, idetartozik Erdélyből Arad, Nagybánya, Déva, Nagyvárad, Szatmár, Nagyszeben és Marosvásárhely. Az előbbi városok a 2007–2013-as programozási időszakban a Regionális Fejlesztési Program városfejlesztésre szánt alapjainak 50%-val, míg utóbbiak 20%-val rendelkezhetnek. A 2014–2020-as programozási időszakban megmaradt a fejlesztési pólus besorolása, viszont a városi fejlesztési pólushoz minden megyeszékhely bekerült, Csíkszereda és Sepsiszentgyörgy is. A rendelkezésre álló források 50%-át lakosságszám alapján lehet megpályázni, 50%-át pedig a fejlesztési régióban található megyeszékhelyek egyforma arányban hívhatják le.

A Románia területi beosztását szabályozó törvényben⁷ a fentiekől némileg eltérő osztályozás található. Az erdélyi nagyvárosok közül az I. szintű, országos jelentőségű, európai szintű befolyási lehetőséggel rendelkező megyei jogú városok közé sorolja Brassót, Kolozsvárt, Nagyváradot és Temesvárt. Tehát Nagyvárad bekerült a kiemelt városok kategóriájába. A II. szintű, megyeközi jelentőségű, megyei vagy a helységek közötti egyensúlyi szerepet betöltő megyei jogú városok közé sorolja a többi 34 erdélyi megyei jogú várost.⁸

Az említett törvény meghatározza azokat a szempontokat és adottságokat, ame-

lyek alapján egy város a 0. szintű (Bukarest mint főváros) és I. szintű jelentőségű város kategóriájába tartozik. Ezek közül elsődleges szempont az előnyös földrajzi elhelyezkedés: „nemzetközi vagy európai geostratégiai érdekű fekvés, fejlődési és vonzó központok, a nemzetközi/európai jelentőségű szállítási infrastruktúra tengelyek hosszában való elhelyezkedés”.⁹ Jelenleg Marosvásárhely megyei jogú város az I. kategóriás besoroláshoz szükséges feltételeket többnyire teljesíti: európai színvonalú közúti (A3 Transilvania autópálya és a tervezett Marosvásárhely–Jászvásár-autópálya), vasúti (Déda–Székelykocsárd-vasútvonal) és légi (korszerű nemzetközi repülőtér) infrastruktúrával rendelkezik, tudományos, egészségügyi, művelődési és oktatási központ. A lakosságszámra vonatkozó feltétel még nem teljesült, amely legalább 200 ezer lélekszámban határozza meg az alsó határt. Tekintetbe véve a rendelkezésre álló erőforrásokat és a potenciált, Marosvásárhely I. szintű besorolása biztosítaná az európai szabványoknak megfelelő fejlődési lehetőségeket, ugyanakkor jelentősebb európai uniós vissza nem térítendő pénzalapok lehívását segítené elő a jövőbeni beruházások finanszírozására.

A fenti jogszabályok elemzéséből kitűnik, hogy nem feltétlenül vannak összhangban a fejlesztési régiók és azok központjai, a fejlesztési pólusokként meghatározott városok mint a régiók elsődleges gazdasági motorjai, és mint ilyen prioritásként részesülnek fejlesztési forrásokból, valamint a területi beosztás szerinti osztályozást meghatározó jogszabályok. Példaként említhető Nagyvárad, amely noha I. szintű, országos jelentőségű, európai szintű befolyási lehetőséggel rendelkező, megyei jogú város, ennek ellenére nem tartozik bele az európai és hazai forrásokból megvalósuló fejlesztési beruházásokra prioritásként jogosult országos fejlesztési pólusok közé, ugyanakkor nem is fejlesztési régió-központ. A másik példa lehet Marosvásárhely, amely rendelkezik az I. szintű, országos jelentőségű, európai szintű befolyási lehetőséggel rendelkező, megyei jogú város

minősítéshez szükséges feltételrendszerrel, de nem tartozik ebbe a körbe, nem része az országos fejlesztési pólusoknak, és nem is központja a fejlesztési régióknak.

ERDÉLY INFRASTRUKTÚRA-HÁLÓZATA

Romániában összesen 198 589 km hosszú úthálózat létezik, amelyből 848,9 km autópálya, 15 934 km országos jelentőségű út.¹⁰ A jelenleg használatban lévő autópálya egy része Erdély közúti infrastruktúráját gyarapítja, az Erdélyi autópálya (Brassó–Nagyvárad), a Dél-erdélyi autópálya (Nagyszeben–Arad) és a két autópályát összekötő Kolozsvár–Gyulafehérvár-szakaszok révén. Tervezik egy másik, Erdélyt Moldvával összekötő autópálya megépítését is (Marosvásárhely–Jászvásár). Az építés alatt álló autópálya-szakaszok figyelembevételével, a tervek szerint 2022-re Romániában összesen 1387 km autópálya épül meg.

Románia vasúti hálózata 20 077 km hosszú, az Európai Unióban a hetedik legnagyobb hálózattal rendelkező ország. Erdélyt átszeli a legfontosabb vasúti fővonal, amely összeköti Brassót Araddal, majd Lökösházánál kapcsolódik a magyarországi vasúthálózatához.

Romániában jelenleg 16 nemzetközi repülőtér működik, és a tervek szerint 2021. június 1-jén nyitja meg a kapuit a brassói nemzetközi repülőtér. A jelenleg működő nemzetközi repülőterek fele Erdélyben található: Szatmárnémeti, Nagybánya, Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely, Arad, Nagyszeben és Temesvár rendelkezik légitikóttal.

ERDÉLY HÁROM FEJLESZTÉSI RÉGIÓJÁNAK GAZDASÁGI ELEMZÉSE

A Központi régió, Maros megye, Marosvásárhely gazdasági elemzése

A három NUTS2 besorolás szerinti régió szintjén, vagyis az Északnyugati, Központi és Nyugati régióban található megyék közül azokat a megyéket választottam ki, ahol a megyeszékhelyen a legnagyobb magyar kö-

zösség él. Így Erdélyben a legnagyobb lélekszámú magyar közösséggel Marosvásárhely rendelkezik (57 532 fő), ez a város összlakosságának 42,84%-a. Ugyanakkor Marosvásárhely nemcsak a Központi régió, illetve Székelyföld legnagyobb lélekszámú települése, hanem Erdélynek is, ezért indokolt a gazdasági helyzetének alaposabb vizsgálata.

Ahhoz, hogy minél teljesebb képet kapjunk a jelenlegi helyzetről, indokoltnak látszott a városok mellett a nagyvárosi övezeteket is bevonni az elemzésbe, hiszen az erdélyi városok fejlődési perspektívái elképzelhetetlenek a peremtelepülésekkel közösen kigondolt, integrált, urbanisztikai fejlesztési tervek nélkül. Ennek elsősorban az a magyarázata, hogy a régió meghatározó gazdasági központjait magukban foglaló megyeközpontok területileg erősen korlátozottak, a magasan kihasznált területek pedig a telekárakat jelentősen megemelték. A gazdasági fejlesztésre alkalmas telkek hiánya és az olcsóbb lakhatási lehetőségek következtében megnőtt a peremtelepülések szerepe. Az új ipari parkok jelentős része a megyeszékhely határain kívül helyezkedik el (Ságeatá, 2015:123–136).

Romániában a hatályos jogszabály metropoliszövezetéről rendelkezik, mint olyan várostér, amelyet az önkormányzatok önkéntes partnersége által megalapított egyesület hoz létre, ezen egységek és döntéshozatali tényezők komplementaritásának megerősítése céljából.¹¹ A törvény I. számú melléklete, az egyes fogalmak magyarázatánál, a metropoliszövezet körülhatárolását úgy határozza meg, mint amely magában foglalja a központi polarizáló város és az ingázóövezet önkormányzatainak közigazgatási területeit, legfeljebb 30 km távolságon belül; amelyek tiszteletben tartják a térbeli szomszédosság feltételét, és ezek keretében sokrétű együttműködési kapcsolatok fejlődtek ki.¹²

A fenti érvek alapján, Marosvásárhely megyei jogú város mellett a nagyvárosi övezetét is elemzem, a Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal honlapján található fejlesztési stratégiát alapul véve.¹³ Marosvásárhely megyei jogú város mellett még 1 város és 12 község

tartozik hozzá. 2009-ben Marosvásárhely lakossága 144 590 fő volt, a Nagyvárosi övezetben pedig 211 408 lakost regisztráltak. Marosvásárhely közigazgatási területe 49,30 km², a Nagyvárosi övezet pedig 656,29 km². Tehát a megyei jogú város a metropolisz területének 7,5%-án fekszik, noha a lakosság 68%-a lakik a városban.

A három erdélyi statisztikai régió egy-egy megyei önkormányzata, megyei jogú városa és a körülötte szerveződő nagyvárosi övezet gazdasági teljesítményét mutatják be a következő ábrák. Az elemzés kitér a megyék éves költségvetési bevételeire, azon belül pedig a megyeszékhelyek, a nagyvárosi övezetben található települések kumulált bevételeire, valamint a megyei önkormányzatok bevételeire is.

Az Északnyugati régió, Kolozs megye, Kolozsvár gazdasági elemzése

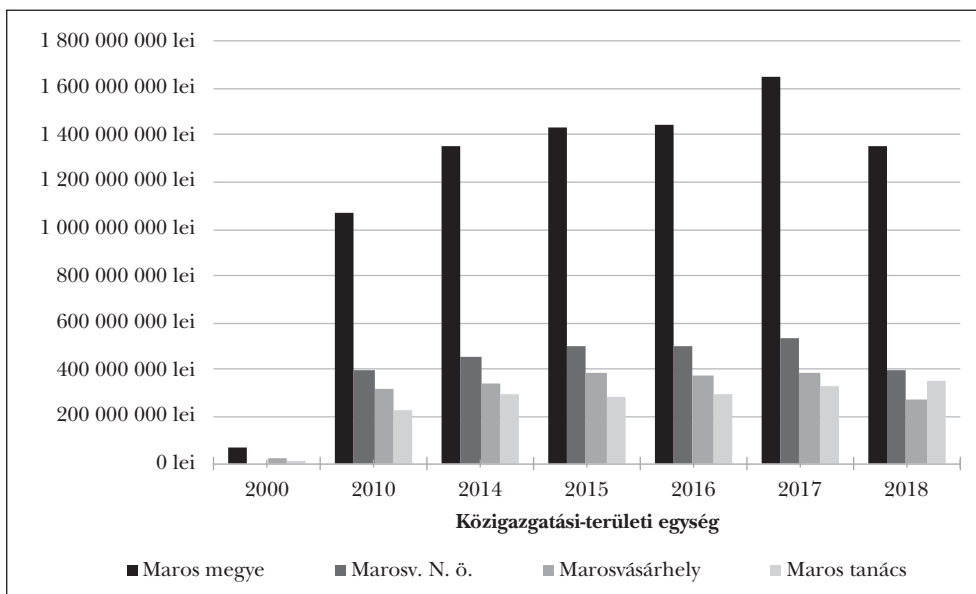
Az Északnyugati régióban található megyék közül Kolozs megyében, illetve a megyeszékhelyen, Kolozsváron él a legnagyobb

magyar közösség. A 2011-es romániai népszámlálás szerint 324 576 fő összlakosságból 49 565 fő vallotta magát magyar nemzetiségűnek, vagyis a lakosság 15,27%. Tehát Erdélyben, Marosvásárhely után, Kolozsváron él a második legnagyobb magyar közösség. Kolozsvár Nagyvárosi övezetéhez, a megyeszékhelyen kívül, 19 község tartozik,¹⁴ ahol 2011-ben 418 153 főt regisztráltak, a megye összes lakosának 59,87%-át. Az összterülete 1603 km², ebből Kolozsvár 179,5 km², a metropoliszövezet területének 11,20%-át teszi ki, ugyanakkor a lakosság 77,62%-a lakik a megyeszékhelyen.

A Nyugati régió, Temes megye, Temesvár gazdasági elemzése

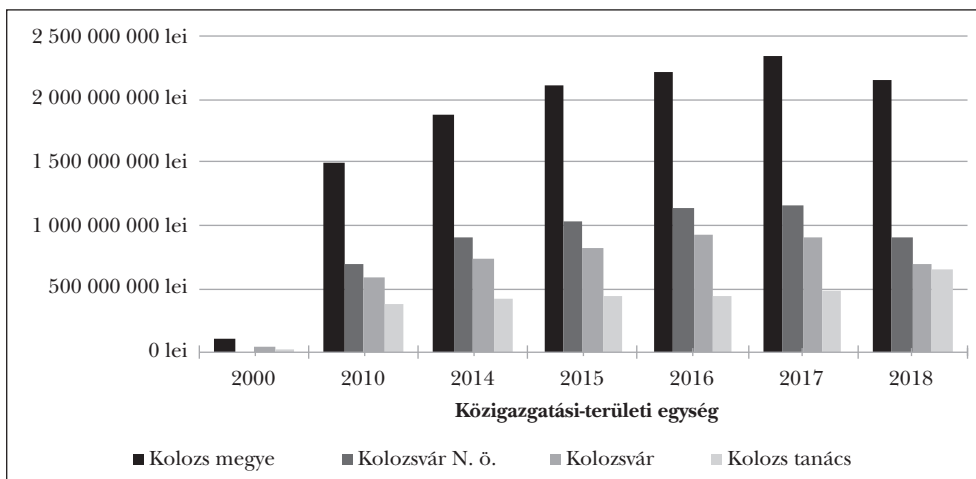
A Nyugati régióban található megyék közül Temes megyében, illetve a megyeszékhelyen, Temesváron él a legnagyobb magyar közösség. 2011-ben Temesvár lakossága 319 279 fő volt, ebből 15 564 fő magyar nemzetiségű, az összlakosság 4,87%-a. Temesvár a Nyugati régió összlakosságát tekintve is a

1. ábra: Maros megye költségvetési-pénzügyi adatai (összes bevétel, lei)

Forrás: Saját szerkesztés

2. ábra: Kolozs megye költségvetési-pénzügyi adatai (összes bevétel, lei)

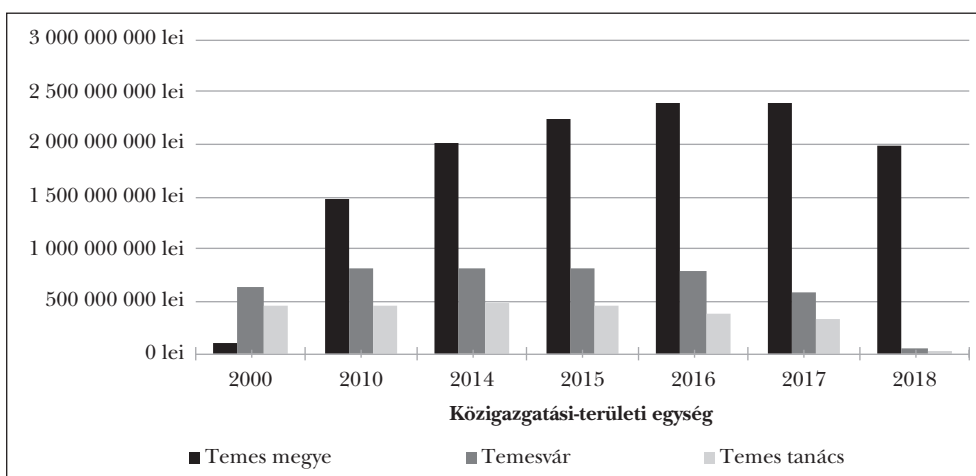
Forrás: Saját szerkesztés

legnagyobb település, ezáltal megelőzve a régió másik nagy megyeközpontját, Aradot (159 074 összlakosságból 15 396 fő magyar nemzetiségű). Temesvár Nagyvárosi övezetéhez, a megyeszékhely Temesváron kívül, még egy város és 26 község tartozik. Temesvár Nagyvárosi övezete 2440 km², amelyből Temesvár 130,5 km² területen fekszik, ez a teljes terület 5,35%-a, noha a lakosság 72,87%-a koncentrálódik a megyeszékhelyre.¹⁵

A három város összehasonlító elemzése

Az ábrákból kitűnik, hogy az elmúlt bő két évtized alatt a három megyeközpont önkormányzatainak költségvetési bevétele jelentős mértékben növekedett, nemcsak nominális értékben, hanem valós értékben is az euróra átszámolt számok alapján.¹⁶ A megjelölt összegek az önkormányzatok összes bevételeit tartalmazzák, ideértve az önkor-

3. ábra: Temes megyei költségvetési-pénzügyi adatai (összes bevétel, lei)

Forrás: Saját szerkesztés

mányzatok saját bevételeit, az országos költségvetésből visszajuttatott és az állami támogatásokat. Az 2000-es kiindulási évhez képest a megyeszékhelyek költségvetési bevétele az ötszörösére növekedett, és folyamatosan növekedő tendenciát mutatott 2015-ig Marosvásárhelyen és Temesváron, illetve 2016-ig Kolozsváron, ezután 2017-ben csak Marosvásárhelyen növekedtek a bevételek, majd 2018-ban mindhárom városban jelentős csökkenést regisztráltak. Hasonló tendenciát mutatnak a nagyvárosi övezetbe tartozó önkormányzatok kumulált költségvetési bevételei. Ha figyelembe vesszük a három megyeközpont lakosságát is, akkor az egy főre eső 2018-as költségvetési bevételek Kolozsváron voltak a legnagyobbak (467 euró/fő), Temesváron a legkisebbek (425 euró/fő), Marosvásárhely pedig középen helyezkedett el (447 euró/fő) (3. táblázat).

A három megye összehasonlító elemzése

A három megye költségvetési bevételei esetében is elmondható, hogy a 2000. évi bevételekhez képest, reálértékben, euróban kifejezve, több mint nyolcszor több forráshoz jutnak az önkormányzatok. A költségvetési bevételek folyamatosan növekvő tendenciát mutattak, Maros megyében 2016-ig, Kolozs és Temes megyében 2017-ig, majd Maros megye újból növelte bevételeit 2017-ben, majd 2018-ban mindhárom önkormányzat bevételei jelentősen csökkentek. Figyelembe véve a három megye lakosságát, 2018-ban az egy főre eső költségvetési bevételek Kolozs megyében voltak a legnagyobbak

(670 euró/fő), Maros megyében a legkisebbek (527 euró/fő), Temes megye közepén helyezkedett el (624 euró/fő).

ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A fejlesztési régiókon belül azok a megyeszékhelyek részesülnek jelentősebb vissza nem térítendő forrásokból, amelyek országos jelentőségű fejlesztési pólusok, és I. szintű, országos jelentőségű, európai szintű befolyási lehetőséggel rendelkező megyei jogú városok. Noha a költségvetési bevételi források egy lakosra vetítve nem mutatnak jelentős különbségeket a három megye és város között, figyelembe véve az összes bevételt, és lakosságárányosan számolva, a két nagyobb város, Kolozsvár és Temesvár legalább kétszeres nagyságú forrással gazdálkodik, mint Marosvásárhely.

Azok a városok, ahol arányaiban magasabb a magyar lakosság száma, a település nagysága szerint inkább a kisebb erdélyi településekhez tartoznak a többi megyeszékhelyhez viszonyítva. A társulási lehetőségek, elsősorban a nagyvárosi övezetbe tartozó önkormányzatokkal való szorosabb együttműködés, elősegíthetik a nagyobb lakosságkoncentrációt, illetve a nagyobb költségvetési és pályázati források bevonásának lehetőségét. Ez az együttműködés megvalósulhat egyesületi formában is, az új regionális Operatív Programon belül például az országos jelentőségű pólusokat arra kényszerítik, hogy ilyen dimenzióban gondolkodjanak, és integrált településfejlesztési terveiket metropoliszszintű térségre tervezzék.

3. táblázat: A három megyeszékhely éves bevételei

	Év / Összes bevétel (euró)					
	2000	2010	2014	2015	2017	2018
Kolozsvár	24 917 013	140 324 525	164 648 348	187 244 425	200 389 286	151 380 388
Marosvásárhely	12 262 520	74 459 521	77 252 828	86 828 473	85 599 207	59 915 461
Temesvár	27 171 611	138 586 340	177 955 375	186 906 539	177 687 474	135 690 127

Forrás: Saját szerkesztés

Noha az 1989-es változásokat követően inkább arra volt példa, hogy kisebb települések kiváltak, az elmúlt években már más jellegű együttműködéssel is kísérleteztek, mégpedig két település egyesülésével területi-közigazgatási szempontból, kölcsönös előnyök reményében. Ebben az esetben a javaslatról mindkét település lakossága népszavazáson dönt, mely akkor sikeres, ha mindkét településen a lakosság többsége egyetért a javaslattal. Ilyen próbálkozás történt 2015-ben, hogy Nagyvárad egyesüljön a szomszédságában található Váradszentmártonnal, azonban a kezdeményezés elbukott az érvénytelen referendum miatt.

Az elmúlt időben nem csupán a megyeszékhelyek és a nagyvárosi övezetek gondolkoztak szorosabb együttműködésben, hanem az egymás szomszédságában található nagyvárosok is, ilyen például 2014-ben Temesvár és Arad együttműködése, vagy 2018-ban Erdély négy kimagasló gazdasági teljesítményű városának szövetsége, Temesvár, Arad, Nagyvárad és Kolozsvár együttműködése a Nyugati Szövetségben. Ugyancsak 2018-ban, elsősorban a turizmus fellendítése érdekében, Brassó, Bukarest és Konstanca fogott össze egy ún. Fejlesztési Tengelyben.

A vállalkozóbarát intézkedések, a kutatás-fejlesztési projektek támogatására irányuló kezdeményezések, a különböző pályázati kiírások és a befektetéseket elősegítő kedvezmények biztosítása mind hozzájárulhat egy-egy metropoliszövezet gazdasági térnyeréséhez. Egész Romániában így az erdélyi nagyvárosoknak több lehetőségük van új munkaerőt toborozni, elsősorban a nagyvárosok közvetlen környezetéből, a környező megyékből előnyösebb lakhatási és karrierfejlődési lehetőségek biztosításával. Emellett hatalmas (több millióra tehető) potenciál rejlik az ideiglenesen vagy tartósan külföldön munkát vállaló, külföldön tanuló vagy gyakorlatát teljesítő állampolgárok hazacsalogtatásában.

JEGYZETEK

- ¹ A 2003. május 26-án kihirdetett, a statisztikai célú területi egységek nómenklatúrájának (NUTS) létrehozásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 1059/2003/EK rendelet I. melléklete.
- ² www.insse.ro.
- ³ www.ksh.hu.
- ⁴ <http://statisztikak.erdelystat.ro/home>.
- ⁵ Románia regionális fejlesztésére vonatkozó 2004. évi 315-ös számú törvénye.
- ⁶ A 2008. évi 1149-as kormányhatározat, az országos fejlesztési pólusok kijelölése, amelyekben elsődlegesen valósulnak meg beruházások hazai és európai forrásokból.
- ⁷ Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național [Románia területi beosztását jóváhagyó 2001. évi 351. számú törvény].
- ⁸ Legea nr. 351/2001, Anexa nr.II [2001. évi 351. számú törvény II. számú melléklete].
- ⁹ Legea nr. 351/2001, Anexa nr.II pct. 3.1. [2001. évi 351. számú törvény II. számú melléklete 3.1. pontja].
- ¹⁰ www.cnadnr.ro/en/about-us/main-activity.
- ¹¹ Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a IV-a Rețeaua de localități art.7 alin.1 [2001. évi 351. számú törvény].
- ¹² Legea nr. 351/2001, Anexa nr. I pct. 11 [2001. évi 351. számú törvény I. számú melléklete].
- ¹³ www.tirgumures.ro/pug/strategie.pdf.
- ¹⁴ www.adizmc.ro/.
- ¹⁵ https://ro.wikipedia.org/wiki/Zona_metropolitan%C4%83_Timi%C8%99oara.
- ¹⁶ A Középítkezési, Fejlesztési és Közigazgatási Minisztérium hivatalos honlapja, www.dpfbld.mdrp.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ajtay Ferenc (2005): *Erdély természeti csodái*. Stúdiúm Könyvkiadó, Kolozsvár.
- Csetri Elek – Imreh István (1980): *Erdély változó társadalma 1767–1821*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- Csizmadia Norbert (2016): *Geopillanat. A 21. század megismerésének térképe*. L'Harmattan, Kiadó, Budapest.

Tudományos műhely

- Egyed Ákos (2006): *A székelyek rövid története a megtelepedéstől 1918-ig*. Pallas – Akadémiai Könyvkiadó, Csíkszereda.
- Gunda Béla (1988): Néhány néprajzi megjegyzés Erdély történetéhez. In: *Tanulmányok Erdély történetéről*. Konferenciakötet, Csokonai Kiadóvállalat, Debrecen, 37–44.
- Kaplan, Robert D. (2013): *The Revenge of Geography. What the Map Tells Us about Coming Conflicts and the Battle Against Fate*. Random House Trade Paperback.
- Pach Zsigmond Pál (1988): Miért frunk Erdély-történetet? In: *Tanulmányok Erdély történetéről*. Konferenciakötet, Csokonai Kiadóvállalat, Debrecen, 18–22.
- Révai Nagy Lexikona* (1991). VI. kötet, hasonmás kiadás, Szépirodalmi Könyvkiadó – Babits Könyvkiadó, Budapest.
- Ságeatá, Radu (2015): Zonele metropolitane în România [A metropoliszövezetek Romániában]. *Revista Română de Geografie Politică*, VI., Universtității din Oradea, Oradea.
- Szabó Zoltán (1999): *Szerelmes földrajz*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Tóth Antal (2011): *Magyarország és a Kárpát-medence regionális társadalomföldrajza*. Eszterházy Károly Főiskola.
- Veress, Emőd (2015): From Capitalism to Utopia – Communist Nationalization of Companies in Central and Eastern Europe. *Acta Univ. Sapientiae, Legal Studies*, Vol. 4, No. 1, 125–137.
- Vita Zsigmond (1975): *Jókai Erdélyben*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.